

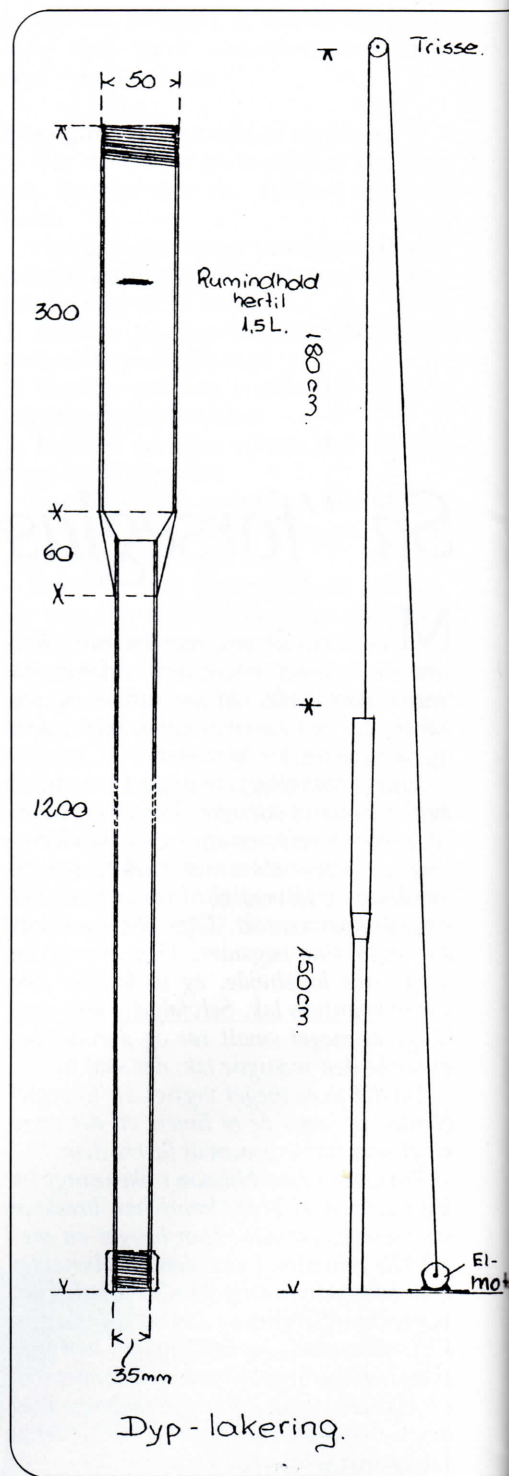
LAKERING, MONTERING OG BEVIKLING

Preben torp Jacobsen

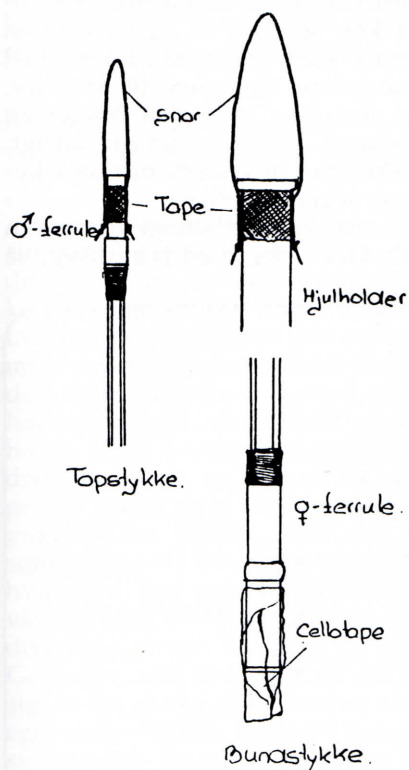
Mange stangbyggere håndlakerer deres stænger. Det kræver to ting: det rette handelag, og hvad lige så vigtigt er, den rigtige lak. Og det vil sige en lak, der egner sig til håndlakering. Selv begik jeg den dumhed at bruge den urethanlak, som Kenneth Boström bruger til sprøjtelakering af sine stænger – og den egner sig absolut ikke til håndlakering – den hærdet alt for hurtigt. Nej, man skal enten bruge en gammeldags olielak (skibslak) eller f.eks. matlak 1880 fra Scandia Kjemiske, der kan fortyndes

Lakeringen skal foregå i et så støvfrit rum som muligt (badeværelse). Inden lakeringen aftørres blanks med en spritklud for at fjerne 'fedt fingre'. Man skal så have en passende bred pensel – og noget af det bedste, men også dyreste, er mårhårskvarepensler f.eks. 25 mm bred. Det første lag skal blot være tyndt, så det dækker for fugtens indtrængen. Derfor kan man fortynde lakken med 1/4 terpentin. Efter lakeringen hænges stangemnerne til tørre ophængt i f.eks. en tøjklamme. Ulempe ved de langsomt tørrende lakker er, at de i hele tørringsfasen suger støv til sig, og vil man have et ordentligt resultat må blanks kunne anbringes i et rum eller skab, hvor de kan hænge i fred.

Grundet vanskelighederne ved håndlakering er mange gået over til at dyplakere deres stænger. Så kan man også bruge alle de moderne lakker og mange gange opnå helt professionelle resultater. Metoden er, at man sænker den enkelte blank ned i et smalt rør indeholdende den fortyndede lak, og derpå trækkes stangen så langsomt op, at lakken får tid til at trække sig ud i en ganske tynd hinde på overfladen – d.v.s. ca. et kvarter for en ørredfluestang. Der stilles altså krav på den fornødne loftshøjde, idet den skal svare til noget mere en stangens totallængde i samlet stand.

82

vædet i sprit for at fjerne evt. fedt og fnug. Hos farvehandlere kan man få specielle klude til dette formål: 'Tacky Rag'.

Ved dyplakering vil man ofte fortynde lakken 1:1, og så give stangen 2-3 gange lak med et døgn mellemrum. Har man givet stangens beviklinger lak, må man sikre sig, at denne lak kan 'gå sammen med' den lak man har brugt til hele stangen. Gudbrod's Hard'n Fast - en epoxy lak - kan gå sammen med alle andre lakker.

Monteringen

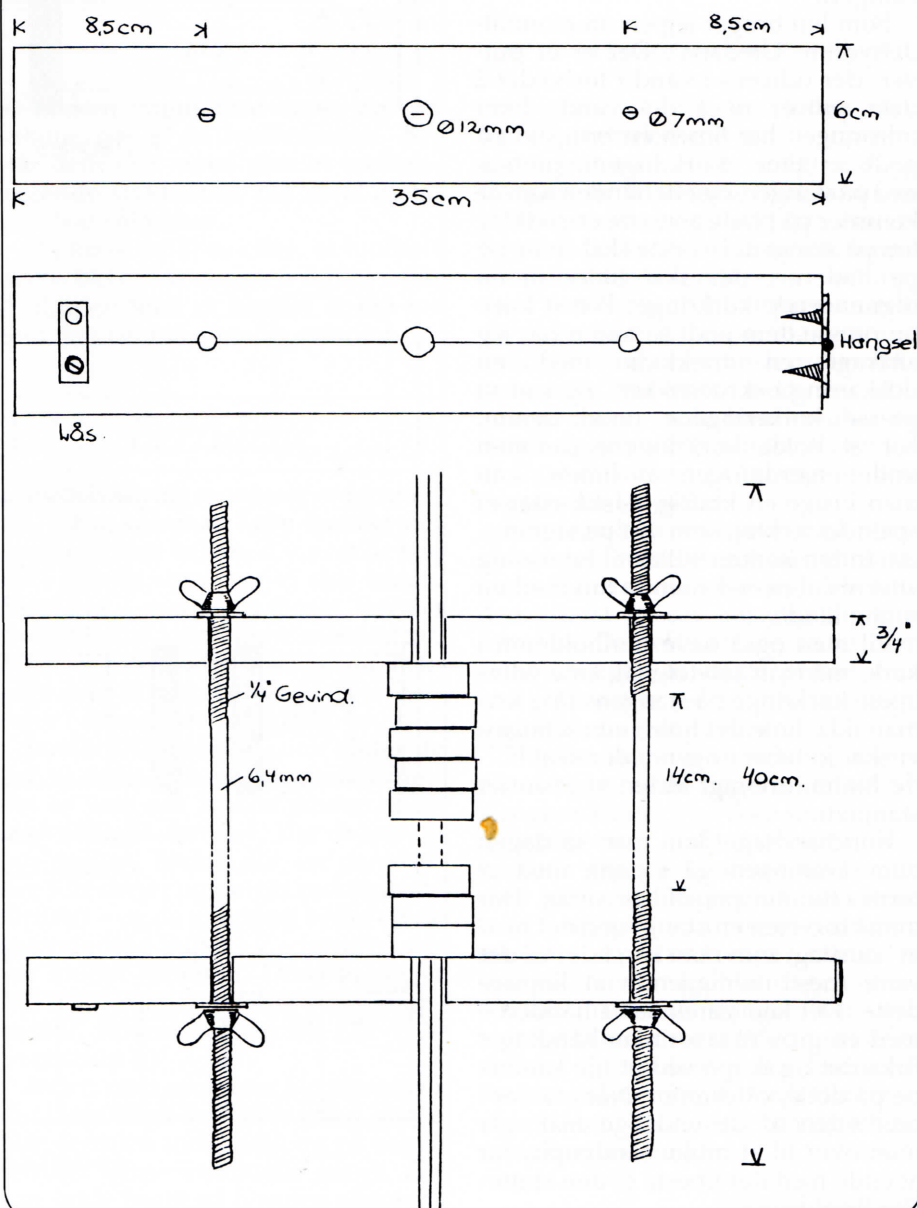
Monteringen af stangen, som vi nu skal i gang med, er den del af stang-

bygningen, hvor vi kan sætte vort personlige præg på stangen. Rækkefølgen hvori monteringen foretages varierer meget fra person til person. Uden at ville påstå, at min fremgangsmåde er den bedste, vil jeg beskrive den.

Efter at blanks er afmålt og tilsavet, og stangen har fået det første lag lak, limer jeg korken til håndtaget på bundstykket. Her er det vigtigt at være meget kritisk, når man køber korkringene - prøv at få den bedste kork - det betyder så lidt at give den ekstrapris de koster. På stangen afmærker jeg, hvor korkhåndtaget skal sidde. Med et korkbor (kan købes bl.a. hos Struer K/S i Køben-

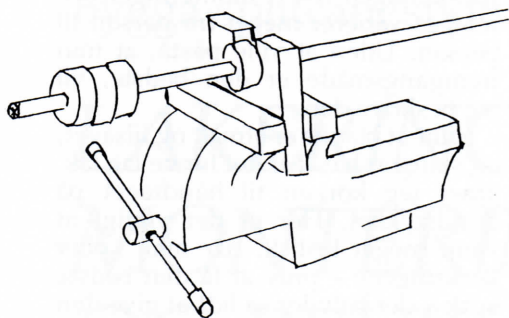
forts. på næste side

Spøndevarkløj til korkhåndtag.
(arbejds tegning 1:3,3)

den tynde akse og kan derved få en tilstrækkelig langsom hævnning af stangen.

Har man lakeret stangen som første skridt i monteringen, kan der jo gå relativt lang tid inden den afsluttende lakering. For at få en ordentlig binding mellem den første gang lak og de følgende vil det være nødvendigt at give stangen en behandling - man gnider den grundigt over med f.eks. en 'Scotch Brite 3M' håndskurenylonsvamp, og derpå gnider man den over med en klud

Har man adgang til en drejebænk, vil man kunne slippe noget nemmere om ved arbejdet; men inden man går i gang med drejningen, skal man have sikret sig, at stangen sidder opspændt i hele sin længde, så den ikke kan komme i svingninger. D.v.s. stangen dækkes med tape foran håndtaget, hvorefter bundstykket stikkes ind igennem hovedspindlen og fastspændes i trekloen. Den del af stangen, der rager ud fra spindlen, skal så sikres, så den kan bevæge sig rundt med de relativt

store omdrejninger vi skal bruge, uden at komme i svingninger. Kurt Rasmussen har anbragt et aluminiumsrør i spindlen ved hjælp af et par konisk drejede nylonforinger. Herinde i kan stangen så ligge, og den yderste kant på røret fores med tætnings tape beregnet til vinduer. Dog skal man, når man bruger en drejebænk, huske, at det går hurtigt, hvorfor man hele tiden med en skydelære skal måle efter.

Vil man forsyne stangen med en hjulholder f.eks. med træindlæg, så

forts från föreg sida

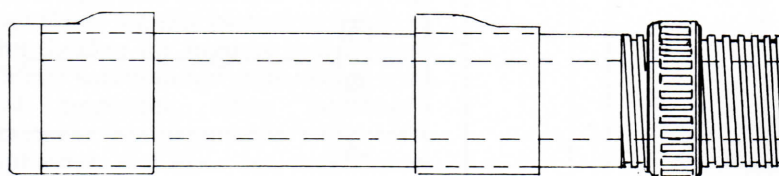
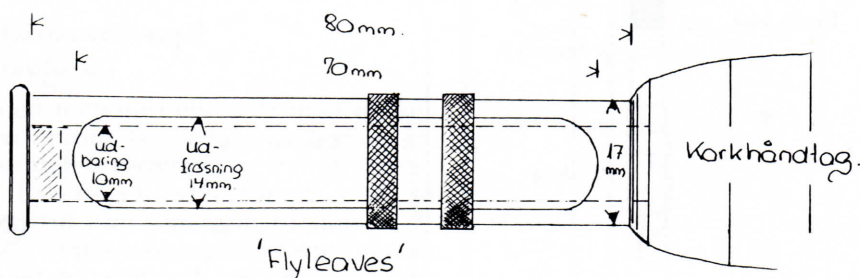
havn) borer jeg korken ud, så de har et hul lidt mindre end den mindste diameter på stangen, hvor de skal sidde – borer man forskellige dimensioner på hullet, må man huske at nummerere dem, så de bliver anbragt i den rigtige rækkefølge på stangen.

Som lim bruger jeg en ureaformaldehydlim 'Uredana'. Det er et pulver, der udrøres i vand i forholdet 2 dele pulver til 1 del vand. Efter udrøringen har limen en brugstid på godt en time. Korkringene presses ned på stangen, og eftehånden som de kommer på plads gives de et godt lag lim på stangen, hvor de skal sidde og på fladerne, der skal limes til de tilgrænsende korkringe. For at kunne presse dem godt sammen har jeg anbragt en træklods med en udskæring i skruestikken, og kan så presse korkeringene imod denne. For at holde korkringene sammen under hærdeningen af limen, kan man bruge en kraftig elastik eller et spændeværktøj, som vist på tegningen. Inden korken stilles til hærdening aftørres al overskydende lim med en fugtig klud.

Vil man også have hjulholderen i kork, må man selvfølgelig lime yderligere korkringe på stangen. Dog kan man ikke lime det hele i een séance – vi skal jo have ringene, der skal holde hjulet, anbragt inden vi afslutter stangen.

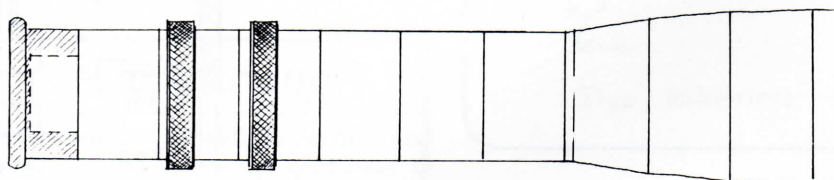
Korkhåndtaget kan man så dagen efter limningen gå i gang med at form efter sin personlige smag. Har man i forvejen en stang forsynet med et håndtag, som man kan lide, vil det være mest nærliggende at kopiere dette. Det kan gøres helt i hånden – med en grov fil laver man håndtaget firkantet og derpå ved at file kanterne på dette, ottekantet. Når man er i nærheden af de endelige mål, går man over til at bruge sandpapir, for at ende med det fineste til den sluttede finpusning.

Hjulholdere.
(målestok 1:1).

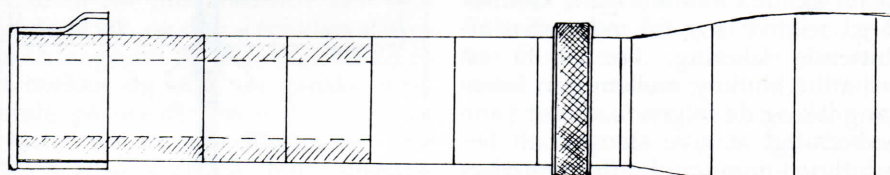

Asger Lauritsen.

Trapez-
gevind.

Paul H. Young
(modification).

Garrison.

anbringer jeg nu den på stangen. Er det en type, hvor hjulet kun kan fidde på en speciel plads, må man forinden have bestemt, hvilken side det skal være på stangen. Vi skal derfor finde ud af, hvor vi også skal placere slangeringe og skydering.

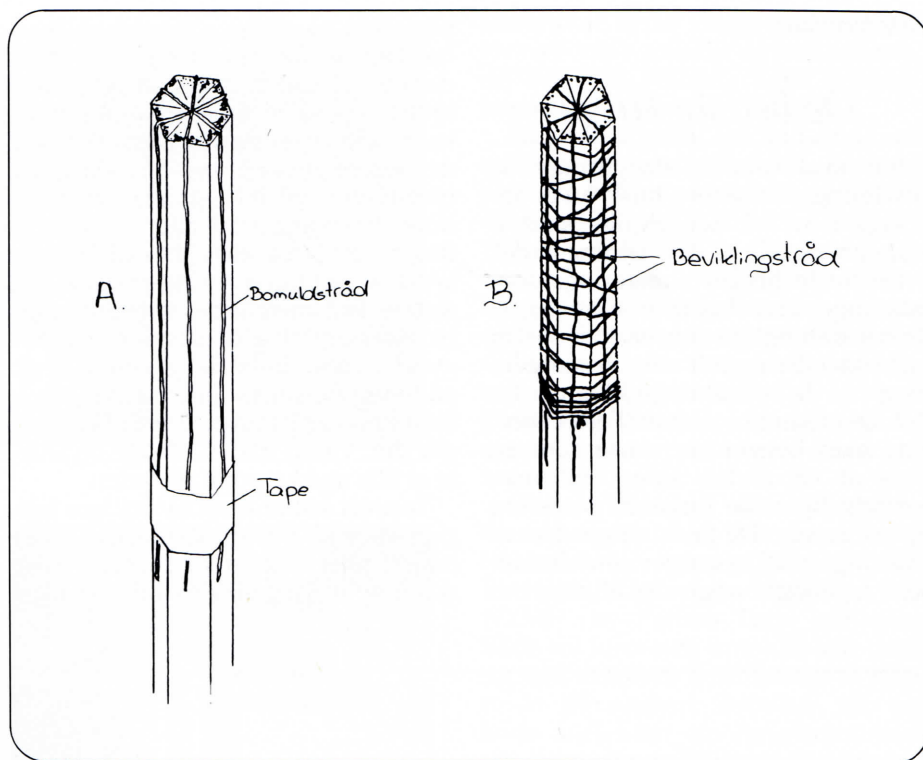
Den "svage" side

Selv om man stræber efter at lave sin stang så perfekt som mulig, så vil de splitter, hvoraf den er bygget, ikke være lige stærke. Tager man derfor stangen og placerer den ene ende imod en bordplade og lader den anden ende hvile imod kanten på ens højrehånd, vil man med venstre hånds flade kunne få stangen til at dreje sig rundt, og man vil da opdage, at den i mere eller mindre høj grad har en stilling, hvor den lige som gerne vil blive, og en anden, hvor den lige som hurtigt smutter videre. Med en blyant mærker man den side, hvor stangen vil hvile. Gentager man 'forsøget' vil det vise sig, at det er een side, der har denne egenskab – og den kalder vi stangens svage side – og det er på denne side hjul, skydering og slangeringe skal anbringes.

En ganske tilsvarende undersøgelse foretager vi på topstykket, og anbringer også her øjerne på 'den svage side'.

Laver vi selv træ-hjulholderen, vil vi kunne foretage udboingen, så den svarer ganske nøje til den største diameter på stangens bundstykke. Køber vi hjulholderen, vil der ofte være en større eller mindre difference mellem stangens dimensioner og hullet i hjulholderen. Er differencen lille, bruger jeg samme fremgangsmåde, som når jeg siden monterer ferrulerne. Det er også Kurt, der har lært mig denne fremgangsmåde og den sikre en absolut fast forankring af hjulholder/ferrule. Med en lille hobbysav ridser man kanterne på stangen over hele den strækning, hvor hjulholderen skal sidde. Derpå snører jeg beviklingstråd i spiral op over stangen og tilbage igen. Grundet ridserne vil tråden blive fanget i disse og ikke glide ned ad stangen. Som lim bruger jeg 'Araldit' – den gamle, langsomt hærdende. Jeg blander lige dele binder og hærder og smører rigeligt på stangen.

Overalt, hvor vi bruger lim, er det en god skik af afmaske de tilgrænsende dele med tape, så vi ikke siden skal have det næsten umulige arbejde at fjerne limrester. Altså dækker

vi korken bagtil med tape, og det samme gør vi på hjulholderen. Består denne af metal plus et mellem-liggende stykke træ, må såvel metal som træ afdækkes.

Og husk nu at se efter, at hjulholderen bliver sat sammen rigtigt – når Araldit'en først er hærdet er det for sent! Jeg taler af sørgelig erfaring.

Ferrulene

Det næste jeg monterer er ferrulerne. I dag kan man købe ferruler der svarer til vore behov, d.v.s. at de kan fås i alle de størrelser vi skal bruge. Man har i mange år brugt ferruler fremstillet af koldtrukne messingrør, men ved de bedre stænger er man gået over til nickelsilver (nysølv) ferruler fremstillet af 18% nysølv. Grundet indholdet af zink glider de lige så nemt som messingferrulerne – det er som om zinken smører. Kan man ikke få ferruler, der svarer til ens behov, findes der en dansker, der selv drejer og sælger nickelsilverferruler – og de er endnu bedre end de legendariske Super-Z-ferruler, der var loddet sammen. Disse er drejet ud af en solid rundstok ('Fluesnaperen'. Rosenlundsvej 24. DK 9230 Svenstrup J.)

Inden man monterer ferrulerne, er det klogt at gå dem nøje efter. Rense hun-ferrulen indvendig og på begge ferruler fjerne eventuelle grater, der kan sidde bagtil på ferrulen eller ind-

vendig mellem fligene. Inden man limer ferrulerne på stangen, afmærker man, hvor langt ind på stangen, de vil komme til at sidde, og afmasker dem her med tape. Nøjagtig som beskrevet ved monteringen af hjulholderen foretager vi limningen af ferrulerne, idet vi presser dem på plads ved at presse stangen ind imod en væg. Er hun-ferrulen ikke indvendig forsynet med en skille-væg, må vi måle han-ferrulen og derpå sætte en lille rundstok i enden af hun-ferrulen, så stangen ikke presses for langt ind.

Når ferrulerne er kommet på plads sætter jeg stangen ganske let sammen. Han-ferrulen har jeg slebet, så den yderst passer nøjagtig til hun-ferrulen. Derved kan jeg sætte dem sammen uden at skulle presse dem ind i hinanden, og kan derved sikre mig at de flugter præcist.

Fligene skal være sådan placeret på stangen, at de ligger midt ud for stangens kanter – og ikke som mange fejlagtigt tror, så mellemrummet imellem fligene kommer til at ride over kanterne. Fligene snøres derpå med sejlgarn sammen omkring stangen, og man hænger blanks til side til limen er hærdet dagen efter. Nu kan man sætte stangen helt sammen og få en første vurdering af dens aktion, og om den er ret. Lad være med at miste modet, fordi den ikke er ret som en lineal. Stangen kan være lige god endda.

forts. på næste side

De bedste ringe

Nu skal topøje, slangeringe og skydering monteres – husk nu at anbringe dem på den rigtige side af stangen, og alle på den samme flade!

De fleste bruger slangeringe som løberinge, blot skal man sikre sig, at de har den rigtige størrelse, er rustfri og holder linen godt ude fra stangen. Nogle af de bedste ringe kommer fra det amerikanske firma 'Perfection'. Har man bygget sin stang som en kopi af en anden stang, vil man selvfølgelig måle ringenes placering op på denne. De fleste opgivelser af taperingen til stænger indeholder som regel også angivelse af ringenes

placering og disses størrelse. Når vi har fremskaffet ringene skal vi slibe dem til, så foden bliver så jævn som mulig, og så vi får en ganske tynd kant hele vejen rundt. Derved bliver det lettere at få en pæn bevikling, og metalfoden vil ikke gnave, hverken imod beviklingstråd eller blank. De fleste ved i forvejen, hvordan man laver beviklingen – ringens ene fod sættes fast med tape, medens man bevikler omkring den anden. Jeg begynder altid beviklingen helt oppe på foden og slutter ude på stangen – man kan også som Kenneth Boström gøre det, vinde tråden tilbage og slutte et lille stykke oppe på foden.

Topøjet køber man så det lige kan presses ind på stangspidsen. Man måler, hvor langt det når ind – taper stangen af – og limer den fast med

Araldit. Sigt langs med de allerede anbragte slangeringe, så man er sikker på det flugter. Selve topøjet skal ingen bevikling have, men for at styrke stangen, hvor den møder topøjets fod, lægger man et eller to lag beviklingstråd tæt op til denne.

Ønsker man at bevare beviklings-trådens farve, skal man give samtlige beviklinger et lag 'Color preserver' – det er faktisk en celluloselak, der lægger sig ovenpå beviklingstråden og imellem beviklingerne, men den trænger ikke ind i selve tråden. Nogle steder angives det, at man skal give 2-3 lag, men det er forkert, da lakken så vil krakelere, og det vil siden vise sig som hvide pletter i beviklingerne. Når 'Preserveren' er tørret, kan man give hele stangen de nødvendige lag lak.

Mange vil gerne have tonet beviklingstråden mørkere og mere genemsigtig, og i så fald undlader man at bruge 'Preserver' – bruger man hvid beviklingstråd og lakerer med en olielak, vil tråden helt 'forsvinde'.

Viser der sig fejl i lakeringen, f.eks. 'gardiner', vil man kunne slibe disse ned med fint slibepapir – brug endelig ikke ståluld – selv det fineste vil kunne efterlade små spåner i lakken. Efter slibningen tørres stangen grundigt inden næste lakering. Som en sidste behandling af den færdige stang kan man gnide den med en klud indeholdende silicon-carpolish. Man polerer så efter, og står så med resultatet af mange vinterafteners arbejde. Så er det spændende at se, om resultatet svarer til ens forventninger, når man første gang monterer hjul og line og foretager de første forsigtige kast. Held og lykke!

P.S. Bortset fra det rent håndværksmæssige, så skyldes et dårligt resultat næsten altid, at man ikke har den rette, lave fugtighed i stangen. Derfor skal man kun bygge stænger i vintermånederne, hvor vi erfaringsmæssigt har den laveste luftfugtighed. Jeg er et par gange blevet ringet op af fortvivlede fiskere – deres nybyggede stang var 'blød som en karklud' – de spurgte om det ikke kunne være limen etc., men så godt som altid skyldes det, at canen ikke er tørret tilstrækkelig, og at man ikke har sikret denne tørhed gennem hele fremstillingen.

Med denna artikel är Preben Torp Jacobsens serie om splitcanespöbyggen avslutad. Serien är utdrag ur en bok, som nu är under utgivning och kan beställas från Preben Torp Jacobsen, "Flyleaves", Söndermarksvej 116, Hvilsum, DK 9500 Hobro.

